

Lezing Roel Bekker

KVAN/BRAIN | 7 december 2020

Vijftig jaar geleden, in 1970, ben ik direct na mijn afstuderen begonnen als jurist bij het ministerie van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening. Nog zonder Milieu, daar had toen nog niemand van gehoord. Ik kwam te werken bij de afdeling Juridische Zaken en hield me daar bezig met het beantwoorden van brieven, met onteigeningen, met bouwvergunningen en wetgeving. Het was niet al te zwaar en moeilijk werk. Management was toen nog onbekend dus niemand bekommerde zich om mijn werktempo.

Het werk werd op je bureau afgeleverd door een bode van het Archief. Een heel aardige, wat oudere man, die mij op mijn 23ste tot mijn verbazing aansprak met 'Meester Bekker'. Hij klopte netje aan en schreed de kamer binnen, legde een of meer dossiers op de rand van bureau en verliet al knikkend achteruitlopend de kamer. Op een moment dat jou uitkwam opende je het dossier, nam je de stukken door, en schreef je met de hand een stuk. Soms een brief, soms een nota, soms een Koninklijk Besluit, dat hing er van af.

Eén keer per dag kwam er iemand langs, ook weer vooruitlopend de kamer in en dan weer zonder te draaien de kamer uit, die de stukken afhaalde die je had afgedaan. Je handgeschreven tekst ging dan naar de chef en werd vervolgens ingrijpend gecorrigeerd. Daarna ging het stuk naar de typekamer. We hadden er één in het ministerie maar langere stukken gingen eens per week met een vrachtwagentje naar een grote typekamer in Winschoten. Je zag de stukken

verder niet meer terug, het enige wat je kreeg was eens per maand een mapje met doorslagen waar jouw stuk dan ook bij zat. Als je het nog herkende, natuurlijk!

Ik had het geluk dat ik tevens was uitgekozen om de Secretaris Generaal (SG) en de nieuw benoemde Plaatsvervangend SG (PSG), die tevens hoofd Juridische Zaken was, te assisteren. Want de ministeries moesten gemanaged worden, dat besef kwam langzaam op in die tijd. SG was toen Gerrit van der Flier, een grote, erudiete man die uitbundig van het leven kon genieten maar ook erg boos kon worden. Ik mocht wederom zelf een beetje uitzoeken wat ik deed, ik wist ook snel veel meer van management dan de SG en de PSG, maar dat was niet zo moeilijk. Wel kreeg ik van vooral de SG wijze lessen. Een daarvan herinner ik me nog goed. Ik had wat ideeën over organisatie, taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden op papier gezet. Van der Flier las het, schudde het hoofd en legde mij vervolgens uit wie het voor het zeggen had in het departement. 'Meneer Bekker, u moet goed in de gaten houden dat dit departement matriarchaal wordt bestuurd. Een paar vrouwen maken hier de dienst uit. Dat is mijn secretaresse (die tevens secretaresse van de minister was), de secretaresse van de DG, het hoofd van de typekamer en het hoofd van het Archief'. Allemaal vrouwen.

Dat was natuurlijk een koude douche voor mijn ideeën over management maar ik kon niet ontkennen dat er wel een kern van waarheid in zat. Het waren formidabele vrouwen, allemaal ongetrouwd want het was nog maar vrij kort daarvoor dat het verbod om als getrouwde vrouw ambtenaar te zijn was opgeheven.

Het hoofd van het Archief stond terecht in deze lijst. Ik herinner me haar nog goed, en tevens haar plaatsvervangster, ook een vrouw. Buitengewoon

bekwaam, voorzien van een ijzeren geheugen, snel, zeer hulpvaardig. Ik ging graag zelf naar het Archief, tot lichte verontwaardiging van de door mij al genoemde bode die mij verdacht van broodroof. Het Archief zat bij ons in een grote barak, één van de barakken waarin toen het ministerie was gehuisvest, in Clingendael, een prachtig park aan de rand van Den Haag. Een immense hoeveelheid dossiers stond daar, over alle bouwplannen, bouwvergunningen, onteigeningen, kamerstukken, brieven, noem het maar op. Ik had zelf geen idee waar een bepaald stuk zich zou bevinden maar de dames wisten in een oogwenk het gewenste stuk boven water te halen. Bewonderend vroeg ik wel eens hoe ze dat deden, hoe ze wisten waar ze moesten zoeken. ‘Ach ja, daar heb je gevoel voor, ik doe het al 25 jaar’, zulke antwoorden kreeg ik.

Ik had me in mijn studie een beetje beziggehouden met de kunst van het opzoeken van documenten. Een van mijn keuzevakken was een toen nieuw onderwerp, namelijk jurimetrie, het gebruik van computers in het recht. Dus ik wist iets van *document retrieval* en van systemen als UDC. Daar maakten zij ook gebruik van natuurlijk, maar het was toch vooral een feilloos gevoel voor de plaats waar iets kon zijn opgeslagen. Fenomenaal, en omdat ik goede contacten met hen had, kon ik daar veel van profiteren en goed mijn werk doen wat mijn carrière ongetwijfeld heeft bevorderd.

De tweede keer dat ik volop met het bestaan van het archief werd geconfronteerd was toen ik zelf PSG van VROM was geworden, medio jaren 80. Het ministerie zat nog steeds in de barakken. Maar er was veel veranderd. Organisatie en management kregen steeds meer aandacht. Er lag bovendien een forse bezuinigingsopgave. Automatisering deed schoorvoetend zijn intrede in het ministerie. VROM had een eigen computercentrum, met Engelse ICL-computers. Die waren fantastisch maar gingen net zoals Engelse Morrissen,

Morgans en MG's vaak kapot. Bovendien waren wij de enige grote gebruiker in Nederland, ICL verkocht hier vooral kassa's.

De zittende SG, Maarten van Wolferen, was een grote fan van zowel management als automatisering. Een van de systemen waar hij zeer trots op was, had te maken met archiefbeheer. Maatwerk voor VROM, ICL vond het natuurlijk prachtig om te doen. Ik kreeg daar als PSG de verantwoordelijkheid voor, en ik vond het aanvankelijk ook fantastisch. Maar dat ging uiteindelijk snel over toen ik zag hoe wij in ons eentje als proefkonijn functioneerden. Veel beter liep het bij het Kadaster dat toen ook onder mij viel, ik schat nog steeds het grootste archief van Nederland, en zeer bekwaam in verregaande automatisering. Met immense automatiseringsprojecten als het AKR, wat staat voor Automatisering Kadastrale Registratie, veel prozaïscher kun je het niet hebben. Een project van meer dan 100 miljoen gulden. Politiek onderkende men het belang van dit project en maakte daar ook budget voor vrij. Maar men bemoeide zich niet met de opzet. Wat een voorspoedig verloop zeer ten goede kwam. Het leerde mij dat het opzetten van dit soort grote, administratieve systemen alleen kans van slagen heeft als daarvoor de politiek enerzijds wel begrijpt waar het om gaat en steun verleent maar anderzijds zich niet te veel bemoeit met de uitwerking.

Een geheel andere ervaring met het VROM-archief uit die tijd staat mij ook nog goed voor de geest, namelijk de poging die Staatssecretaris Brokx deed om te ontkomen aan een parlementaire enquête. Het ging om fraude in de woningbouw. Om te laten zien hoe goed het ministerie had opgelet, had Brokx opdracht gegeven alle informatie over alle relevante bouwplannen uit het archief boven water te halen. Dat hebben we gedaan, het resultaat werd met een kleine verhuishwagen naar de Kamer gezonden in de ijdele hoop dat dat de

Kamer zou overtuigen. Helaas voor Brokx zag de Kamer door de bomen het bos niet meer en startte de enquête, wat direct leidde tot het aftreden van Brokx omdat zijn partij hem niet meer te handhaven vond. Niet de schuld van het archief, trouwens.

Wat ook veel aandacht trok was de Wet Openbaarheid van Bestuur, de WOB, die in 1980 in werking was getreden en die in die tijd meer en meer werd gebruikt. Die wet was een schok voor de ambtelijke dienst. Het begrip 'document' werd altijd geheel vereenzelvigd met het archief, en daar had je dus een mannetje voor en als manager verder geen omkijken naar. Niemand stond er vroeger bij stil dat die stukken ook wel eens opgevraagd konden worden en openbaar konden worden. Dat veranderde onder invloed van de WOB immens, en dat was toen nog maar een voorbode van de ontwikkelingen later.

Archief, daar had je als departementale top een mannetje voor. Of vrouwtje, zoals ik al uiteenzette. Dat was ook nog wat ik waarnam toen ik na een aantal jaren bij TwijnstraGudde weer terugkwam bij het rijk, als SG van VWS.

VWS had een groot en ontoegankelijk archief. Bij de verhuizing van Rijswijk naar Den Haag, kort nadat ik was aangetreden, heb ik opdracht gegeven van die verhuizing gebruik te maken om een heleboel ballast kwijt te raken, onder andere door een aantal verhuyswagens met archief niet naar het centrum van Den Haag te laten rijden maar naar een opslag in Steenbergen. Daar lag al, naar ik me had laten vertellen, 13 kilometer nog te bewerken archief van VWS. Want VWS, zo was de opvatting van de top, had wel wat beters te doen dan zich te bekommeren om het archief. Dat moest archiefdienst maar uitzoeken. De top hield zich bezig met nieuwe stelsels, met wachtlijsten, met zorgbudgetten, ziekenhuisbouw en huisartsensalarissen.

Ik geloof dat we daar als departement niet alleen in stonden en die gewaarwording kreeg ik ook toen ik in 2007 SG Vernieuwing Rijksdienst werd, met een verantwoordelijkheid voor het hele rijk. Ik was inmiddels wel overtuigd geraakt van het nut van een beter documentbeheer maar ook van de mogelijkheden van automatisering. Mits niet iedereen het wiel weer zelf ging uitvinden, zoals toch bij het rijk niet alleen bij het beleid maar vooral ook bij het beheer vaak het geval was. Elk departement deed het op zijn eigen manier, of het nu om personeelsadministratie, facilitymanagement, automatisering of archiefbeheer ging. Er was natuurlijk een Rijksarchivaris, maar die speelde voor het management van de rijksdienst geen grote rol. Het was -om bij mijn eerdere beelddespraak te blijven en met verder alle respect voor de personen op die functie- op nationaal niveau 'het mannetje', die het beleid vooral niet lastig moest vallen en moest zorgen dat het allemaal zo geregeld was dat er geen politieke problemen uit voort kwamen.

Tegelijkertijd bleek meer en meer dat een goede documentaire informatievoorziening, om eens even een ander woord te gebruiken, van toenemend belang was voor het functioneren van de rijksdienst. Ik noem een aantal zaken die daarvoor een indicatie geven.

In de eerste plaats werd een terugblik op het gevoerde beleid belangrijker. Ik schetste al dat de politiek vaak sterk de neiging heeft vooruit te kijken en niet achteruit. Maar door allerlei ontwikkelingen kreeg dat achteruit kijken meer betekenis. De nadruk op het goed evalueren van beleid werd groter (zij het nog steeds niet groot genoeg). Voor goed evalueren heb je ook een goede documentatie van het gevoerde beleid nodig. Sterker nog: het ontbreken daarvan kan heel goed een indicatie zijn van beleidsfalen.

In het verlengde hiervan kreeg ook de verantwoording over het gevoerde beleid meer aandacht. Ook daarvoor geldt dat die nog steeds niet veel voorstelt, wat de verklaring is voor veel van wat er fout gaat. Bij een goede verantwoording hoort dat de relevante informatie goed is opgeslagen en goed toegankelijk is. Dat bleek lang niet altijd het geval, zoals de in de laatste jaren sterk opkomende onderzoekscommissies ook vaak ervaren hebben. Een mooi voorbeeld is de zoektocht naar het aanvankelijk onvindbare bonnetje van Teeven, waarbij overigens aan het einde een aantal echte archiefmensen, medewerkers van de Erfgoedinspectie, een heldenrol konden spelen en binnen 20 minuten het zoek zijnde bonnetje hadden gevonden. In een oude kast op een plek waar die helemaal niet hoorde, dat terzijde.

Ik noem ten tweede de WOB die de afgelopen 10, 20 jaar veel meer betekenis heeft gekregen. Op grote schaal worden, al dan niet door interne tipgevers aangegeven stukken opgevraagd in de hoop dat die niet alleen licht werpen op een bepaalde zaak maar ook dat tegenstellingen en fricties naar boven komen die gebruikt kunnen worden voor politieke, publicitaire of zakelijke doelen. Dat is nog eens versterkt door de oprekking van het begrip 'document', zodat daar nu ook e-mails en sms-berichten onder vallen.

Een derde thema is dat het beleid de afgelopen 10, 20 jaar gekenmerkt wordt door steeds groter wordende, steeds ingewikkelder wordende stelsels. We kennen die op vele terreinen: de belastingen, steun aan bedrijven, inkomenssteun op het gebied van wonen, zorgpremies en kinderopvang, stelsels voor de zorg, de sociale zekerheid en het onderwijs. Bij die stelsels zijn we in een aantal gevallen de grenzen genaderd, en soms zelfs overschreden van wat we qua informatie nog kunnen verzamelen en gebruiken. Dat verklaart veel van wat er misgaat bij de grote stelsels, zeker als daarbij ook nog extra en

vaak tegenstrijdige eisen komen op het gebied van klantgerichtheid, fraudebestrijding en wat dies meer zij. Het goed opslaan en snel terug kunnen vinden van informatie is daarbij van essentieel belang. Vaak blijkt het daaraan te schorten, sterker nog: moeten we concluderen dat dat ook niet kan. Het is te groot en te ingewikkeld om nog te kunnen behappen. De kinderopvangtoeslag is wat dat aangaat een heel goed voorbeeld, inclusief de daar gebleken onvolkomenheden in het dossierbeheer.

Een vierde thema is de verre gaande automatisering. Die speelt een rol bij de door mij genoemde stelsels, waarbij digitale opslag als het goed is een integraal onderdeel is van de geautomatiseerde systemen. Maar waarbij men dus bij de opslag dezelfde moeilijkheden ondervindt die ook de beleidsuitvoering ondervindt. Meer in het algemeen geldt dat de informatieverwerking en -voorziening in sterke mate digitaal verloopt. Het klassieke archief verdwijnt daarbij steeds meer uit beeld, de 13 kilometer van VWS waar ik het over had, kunnen nu een bescheiden plekje krijgen in de Cloud. Aangevuld nog met emailverkeer, sms-verkeer, video's, WhatsApp-verkeer en – waarom niet? – telefoonverkeer. Was 'ruimte' vroeger nog een belangrijke fysieke randvoorwaarde voor archieven, dat is tegenwoordig een virtueel begrip geworden. Elke ambtenaar heeft nu zijn eigen kantoor thuis digitaal bij de hand, inclusief functies als bibliotheek en archief. Onbepaalde opslag en zeer geavanceerde toegankelijkheid hebben het speelveld compleet veranderd.

Dit is een aantal ontwikkelingen die ik vanaf het begin van deze eeuw zich steeds sterker heb zien voordoen, en waar ik eerst als SG van een departement, toen als SG Vernieuwing Rijksdienst en tenslotte als zeer geïnteresseerde burger en hoogleraar kennis van heb genomen. Maar heb ik ook waargenomen dat het oog voor documentbeheer en archivering beter is

geworden? Dat er meer aandacht voor is, dat het hogere prioriteit heeft gekregen in de bedrijfsvoering? Dat het bij de beleidsontwikkeling een centrale rol speelt? Ik denk van niet, zoals ook meer in den brede de uitvoering nog steeds veel minder aandacht krijgt dan het beleid.

Hoewel ik er niet meer onderdeel van ben, bestaat volgens mij nog steeds bij velen het idee dat iemand anders verantwoordelijk is voor het opslaan en toegankelijk maken van informatie. *'L'enfer, c'est les autres'*, schreef Sartre ooit treffend, en dat geldt ook voor het Archief, dat is voor de anderen. In de profielschetsen voor het werven van de ambtelijke top staat nog steeds niet dat men voor dit onderdeel van het management kennis en ervaring moet hebben. Verbindend leiderschap, politieke sensitiviteit, kennis van budgetten, dat zijn de prioritaire eisen, niet de administratieve kant van goed ambtelijk management.

Hiermee kom ik ook op aangrijpingspunten voor verbetering. Hoofddlijn daarbij is dat naar mijn mening de aandacht voor goed document- en informatiebeheer integraal onderdeel moet zijn van wat we verstaan onder goed management. Dat begint met veel sterker laten zien wat het belang daarvan is. Dat kan heel goed door op dit punt te leren van overheidsfouten en overheidsfalen. Ik heb daar onlangs een boek over geschreven, met de titel *'Dat had niet zo moeten!'*. Bij veel fouten speelt gebrekkige informatie over het verleden een grote rol. Het leervermogen van de overheid is ook betrekkelijk gering, zo heb ik betoogd. Ik zou aanraden dat vanuit uw beroepsgroep hier veel meer aandacht voor wordt gevraagd. Niet zozeer bij uw eigen mensen want die zijn wel overtuigd. Maar bij de algemene managers van de overheid, daar is nog een wereld te winnen. U kunt daarbij wijzen op dingen die fout gaan als het archief niet op orde is, zoals bij het bonnetje van Teeven.

Maar ook meer positief op de mogelijkheden die goed archiefbeheer geeft, bijvoorbeeld bij de uitvoering van ingewikkelde stelsels.

Ik pleit er ook voor om dit bij de beoordeling van managers een rol te laten spelen. Ik vind onduidelijk wie nu precies verantwoordelijk is voor een goede opslag van informatie. En dan bedoel ik niet formeel verantwoordelijk maar ook materieel. In het algemeen verschuilt men zich bij de overheid graag achter de ultieme verantwoordelijkheid van de minister. Maar dit is geen zaak van ministers, dit is een zaak van ambtenaren. Ik zou het heel goed vinden als er een ambtelijke handtekening van de SG, die krachtens het Koninklijk Besluit over de SG belast is met de ambtelijke leiding van het ministerie, komt onder het jaarverslag waarin dan ook verslag wordt gedaan van de stand van het archief. Vervelend, want die SG dacht wellicht ook dat hij daar toch een mannetje voor had. Maar mijns inziens de enige manier om volwassen aandacht voor dit onderwerp te krijgen.

Ten derde, wederom in de lijn van integratie in de normale bedrijfsvoering: de politieke verantwoordelijkheid voor de opslag van informatie. Wij kennen de Archiefwet. Die gaat uit van een politieke verantwoordelijkheid van de minister van OCW, en dat op titel van Cultuur. Dat is inderdaad natuurlijk een belangrijk aspect van archivering. Maar politiek gebeurt hierdoor hetzelfde wat ik schetste op managementgebied: voor archieven hebben we een minister, dus het is niet onze primaire kopzorg, zo zullen de collega-ministers onbewust denken.

Archiefbeheer is in de verkeerde kolom geïstitutionaliseerd. Het zou veel meer voor de hand liggen om de primaire verantwoordelijkheid te leggen bij de minister die gaat over het publieke management en het openbaar bestuur. Dat laat onverlet de culturele betekenis, dat valt goed te regelen. Maar wat het

zwaarst is, moet het zwaarst wegen. Ergo: het Nationaal Archief naar BZK, waar ook Doc-Direkt is ondergebracht. Het is logisch die bij elkaar te brengen. En de Rijksarchivaris aangesteld als hoge functionaris van dat ministerie, waardoor die met de volle kracht van het totale management en niet als roepende in de woestijn voor dit onderwerp de plaats kan verzekeren die haar toekomt.

Ten vierde: de archiefbehartigers zouden wat steviger voor hun zaak moeten opkomen. Ik heb al genoemd de zaak van het bonnetje van Teeven dat niet gevonden kon worden. Op zichzelf had dat een belangrijk signaal kunnen zijn om ingrijpende maatregelen te nemen. Dat geldt te meer daar de toen Erfgoedinspectie geheten dienst -in het voetspoor van de Commissie Oosting die over de hele zaak rapporteerde- over dat deelonderwerp eind 2015 een uiterst kritisch rapport uitbracht, met een aantal zeer zinvolle aanbevelingen. De minister van Veiligheid en Justitie kon niet anders dan aankondigen dat hij de aanbevelingen zou opvolgen. Wat dat aangaat was de timing van het inspectierapport voortreffelijk.

Maar: ik ben eens gaan kijken naar het vervolg. De inspectie heeft een vervolgininspectie uitgevoerd waarover in het jaarverslag 2017 van de inspectie verslag wordt gedaan. Strekking: het Openbaar Ministerie heeft maatregelen genomen om de kwaliteit te verbeteren maar de opvolging van de aanbevelingen is nog niet gereed. De Erfgoedinspectie doet daarom de aanbeveling om vaart te zetten achter de afronding hiervan, zo staat er letterlijk. Veel vriendelijker kun je het niet zeggen! Bovendien viel me op dat de inspectie zich beperkt heeft tot de vraag die in het kader van de Commissie Oosting aan de orde kwam, de ontnemingsschikking en daarbinnen de rol van het OM. Terwijl iedereen weet dat het niet alleen daar een probleem was met de archivering maar dat dat in de hele strafrechtketen speelt. Het zou helemaal

niet zo gek geweest zijn als de inspectie dit vraagstuk veel breder had opgepakt. Dat zou Justitie wellicht niet leuk hebben gevonden maar dat is voor een goede inspectie zo ongeveer de laatste zorg.

Ik heb nog eens verder gekeken en ook eens een blik geworpen op de begrotingen van het ministerie van Justitie. Bij de beschrijving over het reorganisatieplan 'V+J verandert' geen woord over archiefbeheer. Evenmin heb ik iets kunnen vinden in de Voortgangsrapportage verbetermaatregelen bedrijfsvoering. Wel heb ik kennisgenomen van het programma 'Stukken beter' van Justitie, maar ook van de rapportage van de Audit Dienst Rijk (ADR) daarover van mei van dit jaar. De ADR ziet nog niet zoveel voortgang en constateert -ik citeer- dat 'werknemers voorrang geven aan het primair proces' en dat 'de aandacht van de ministerieleiding ligt op politiek-bestuurlijke aspecten', niet op archiefbeheer.

Ik had mij kunnen voorstellen dat de Inspectie Overheidsinformatie en Erfgoed, zoals de Erfgoedinspectie inmiddels was gaan heten (een betere naam, tussen twee haakjes, informatie gaat boven erfgoed), hier meer haar tanden zou laten zien en in niet voor misverstand vatbare termen de geringe voortgang aan de kaak zou stellen.

Ja, maar dat is Justitie, zal men zeggen, dat is apart. Ik geloof er niks van. Ook bij de kindertoeslagaffaire kwamen onvolkomenheden in het archiefbeheer naar voren. Hoe vervelend die zaken ook zijn, het zijn kansen voor u om het belang van goed archiefbeheer hoger op de agenda te krijgen. Het trof me dat in het recente advies van de Raad van State over de ministeriële verantwoordelijkheid ook archiefbeheer genoemd werd als een gebied dat ten onrechte te weinig aandacht heeft. Wederom een grote kans, voor open doel.

U kunt dus zelf ook het nodige doen om archiefbeheer hoger op de agenda te krijgen. U heeft veel te melden maar dat zou soms wat indringender kunnen, heb ik het gevoel. In een monitor van de inspectie las ik dat alle organisaties van het rijk gezamenlijk een achterstand hebben van 330 kilometer in het toegankelijk maken of vernietigen. 330 kilometer! Ook hier volstond de inspectie met een tamelijk ongevaarlijke constatering: 'het is een risico, maar de overheid blijft zoeken naar methodes om die achterstanden te verwerken'. Geen tanden te zien! Geen krantenkoppen over die 330 kilometer! Zo ziet de bureaucratie het graag maar zo komt er niet echt schot in de zaak.

Archiefmensen zijn soms te aardig, wil ik maar zeggen. Dat was vroeger zo, ik noemde de aardige meneer en de aardige dames bij VRO, en dat is geloof ik nog zo. Terwijl er veel niet goed is op dit terrein. Het leidt er toe dat zaken vaak mislopen. Het leidt tot problemen bij de verantwoording over het gevoerde beleid. Het leidt tot een overheid die niet goed omgaat met zijn verleden en dus ook niet goed geëquipeerd is om van het verleden te leren. In de analyse in mijn boek over overheidsfalen en overheidsfouten toon ik aan dat fouten vaak hierop te herleiden zijn. Je kunt briljant zijn in het bedenken van nieuw beleid, als je het verleden niet goed op orde hebt en daar geen lering van trekt, is het vragen om moeilijkheden en loop je uiteindelijk vast.

Afsluitend ga ik wat meer van het onweer naar de zon. Het is natuurlijk niet allemaal kommer en kwel, er gaat ook veel goed in het archiefbeheer.

Bovendien past enige relativering omdat ik spreek als buitenstaander. En dan bovendien een buitenstaander die vroeger ook gezondigd heeft in de omgang met en prioriteit van het archief.

Maar er is veel werk te doen dus. U heeft de wind mee maar u moet wel in de gaten hoe en wanneer die waait. Het lijkt mij een geweldige uitdaging zij het

dat ik ook wel blij ben dat ik er vooral vrijuit over kan praten en niet meer verantwoordelijk voor ben. U bent dat wel, veel succes.